

DIS-MITT Nytt

DIS-Mitt Nytt utkommer 3-4 gånger om året och är DIS-Mitts medlemstidning.

Ansvarig utgivare är ordförande i föreningen.

Redaktör är Kerstin Åkerberg

redaktor@dis-mitt.se

Vi förbehåller oss rätten att redigera insända bidrag.

Din Digitala Verktygslåda för Släktforskning

Föreningen DIS erbjuder en familj av verktyg och resurser för att hjälpa dig hitta anor, organisera data, säkerställa kvaliteten och dela berättelser.

Digitala Verktyg för Forskaren

Disbyt: Databasen

Sök efter anor och byt släktuppgifter med andra för att snabbare komma vidare.

Disgen: Programmet

Bygg och organisera ditt släktträd med ett program som utvecklas av medlemmar.

DisbytMatch: Tolken

Gör datafiler från Disbyt läsbara och tydliga i Excel eller LibreOffice Calc.

openRGD: Kvalitetskontrollen

Kontrollerar och jämför dina släktdata för att hjälpa dig höja kvaliteten.

Gemenskap & Berättelser

DIS-MITT Nytt: Den Regionala Tidningen

Läser spännande släkthistorier och uppmuntrar medlemmar att dela med sig av egna.

Fokusområde: 6 Landskap

Täcker Jämtland, Medelpad, Ångermanland, Härjedalen, Gästrikland och Hälsingland.

© NotebookLM

Vi försöker göra DIS-MITT Nytt lite mer intressant, med historier från de olika landskapen i DIS-MITT's område.

Vill du hjälpa till med korta spännande historier?

I det här numret är temat Häxprocesserna.

Kanske har du en egen berättelse från din släktforskning som du vill dela med dig.

Maila i så fall till redaktor@dis-mitt.se

Evenemang

OM DIS-MITT

Bli Medlem

Styrelsen

[Faddrar/Support](#)

Här hittar du information om hur du blir medlem i

DIS & DIS-MITT

Kontakta oss

Våra lokaler

Här hittar du information om vår olika lokaler som vi har tillgång till.

Våra lokaler

Årsmöte 21 februari 2026

Årsmöte i DIS-MITT den 21 februari 2026

Som vanligt hölls mötet via nätet och på fyra platser i vårt område: Gävle, Östersund, Sundsvall och Örnsköldsvik. Vi hade Zoom-kontakt mellan samtliga mötesplatser

Innan årsmötet höll Ingela Boström ett mycket inspirerande föredrag om

sockenlappar, främst från Gästrikland, men med många tips och exempel från andra delar av våra län.

Stort tack till Ingela, som samtidigt avgår som ledamot i styrelsen. Vi ser fram emot flera inspirerande föredrag kommande år.

Vid årsmötet valdes Urban Carlbäcker till ordförande och Peter Johansson till sekreterare. Revisionsberättelsen föredrogs och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret. Styrelsens budgetförslag och verksamhetsplan för 2026 godkändes. Medlemsavgiften för 2027 blir oförändrat 90 kronor.

Valberedningens sammankallande, Peter Johansson, föredrog valberedningens förslag till ledamöter för 2026 och 2027, vilket godkändes av årsmötet. Några nya ledamöter för Västernorrland och Jämtland har man ännu inte lyckats hitta, och styrelsen fick i uppdrag att fortsätta arbetet med att ta fram kandidater.

Förutom Ingela avgår även Kerstin Åkerberg, som flyttat till Norrtälje. Kerstin har under de senaste åren arbetat förtjänstfullt med vår tidning, som vi gett ut fyra gånger per år. Vi är glada att hon även under 2026 fortsätter som redaktör.

Till ordförande för 2026 valdes Ingrid Belfrage, Gävle.

Alla handlingar till årsmötet samt protokollet hittar du via denna länk: [Årsmöte 2026 – DIS-MITT](#)

Ingrid Belfrage

Det är aldrig för sent

Grattis Olle Olsson 90 år!

Den 29 mars 2026 fyller Olle Olsson 90 år

Olle har medlems nr 29392 och har varit medlem sedan 2004.

Olle är uppvuxen i **Hälsingland**,
men bor idag i **Norrtälje**.

Genom åren har han med stor nyfikenhet
utforskat både släktforskningens värld
och den nya spännande tekniken AI.

Må ditt släktträd fortsätta växa
Må historien fortsätta fascinera
Och må nyfikenheten på framtiden leva vidare!

**Med många lyckönskningar
från dina vänner i DIS-Mitt**

Olles AI-bild på gården i Järvsö.

Välkommen

Nya medlemmar sedan föregående nummer i december 2025.

Vi hälsar alla hjärtligt välkomna

Sara	Ångström Olsson	LJUSDAL
Marianne	Lagerklint	JÄRVSÖ
Christina	Qvarnström	ÖSTERSUND
Mia	Dismats	LJUSDAL
Jaan	Brandt	SANDVIKEN
Torbjörn	Granqvist	SOLLEFTEÅ
Anni	Åsén	TRÅNGSVIKEN
Kent	Norgren	EDSBYN
Catharina	Kling Holmström	ÅSHAMMAR
Marie	Lindström	BREDBYN
Svante	Lindström	BREDBYN
Rasmus	Carlsson	STOCKHOLM
Erling	Flodman	SANDVIKEN
Christina	Lundmark	SANDVIKEN
Christer	Landberg	SUNDSVALL
Åsa	Möller	ORRVIKEN
Roger	Larsson	OCKELBO
Karin	Bäckström	GÄVLE
Britt	Gunnarsson	GÄVLE
Lennart	Gredemyr	SOLLEFTEÅ
Anna-Karin	Persson	ÖSTERSUND
Einar	Hammarberg	GÄVLE
Göran	Bostedt	SUNDSVALL
Nina	Wagenius	JÄRPEN
Helen	Blomgren	BRUNFLO

DIS-MITT: Din guide till digital släktforskning

DIS-MITT: Regional förening och nav för släktforskare i Mittsverige (Östersund, Gävle, Hudiksvall, Timrå).
Kombinerar avancerade digitala programvaror med en stark social gemenskap via fysiska och digitala mötesplatser.

DISGEN – Det centrala verktyget

Programvaran som utgör kärnan i föreningens digitala stöd för att organisera din forskning.

Databaser för sökning och delning

Genom verktygen DISBYT och DISPOS kan medlemmar effektivt söka och dela släktforskningsdata.

Släktforskningens dag, Januari 2026

Släktforskningens dag den 31: a januari i Gävle på läns museet.

Det har nu blivit tradition att vi här i Gävle i samarbete med Läns museet, Genealogiska föreningen, Sandvikens släktforskare Gästriklands kulturhistoriska förening och Gästrik-Hälsinge Hembygdsförbund tillsammans samlas på läns museet. Förutom släktforskare är även andra föreningar inbjudna till dagen och foajen var fullsatt med utställarbord. Museet passar också på att visa upp sina utställningar och det är också varje år två föredrag. I år kunde vi lyssna till föredrag om foton i släktforskning och släkten Flensburg verksamhet här i Gävle.

Släktforskarstugan är populär och ibland var det kö. Det blev en intensiv dag med många som kom och hade frågor. Inger Elisson-Wigö, Catarina Vågberg och undertecknad från DIS-MITT hade fullt upp hela dagen. I släktforskarstugan var vi åtta personer som svarade på frågor.

Vi informerade om DIS och DIS-MITT och lämnade också ut information om föreningen. I "släktforskarstugan" fick vi frågor som hamnade inte bara med koppling till Gästrikland utan ut i hela landet. Roligt var att vi också kunde tipsa om Härjedalens släktforskarförening och deras omfattande verksamhet via nätet. Extra roligt blev det när en tidigare kollega kom och vi kunde konstatera tillsammans med hennes dotter hur roligt det är att släktforska och hur bra DIS med alla verktyg lever upp till deras förväntningar på att stötta deras släktforskning. Det var många som ville lära mer om personerna/familjerna i kyrkoarkiven och att hitta andra arkiv som "klär på" personer. Himla kul också att bolla tankar kring hur AI kan bli ett seriöst verktyg för oss släktforskare.

Att släktforskare har stor nytta av lantmäteriets historiska arkiv har många upptäckt och det är alltid lika roligt att visa hur släktforskare kan få svar genom att använda sig av arkivet som är digitalt. En fråga vi fick var om man hitta information om ett torp i Axmar som ska vara byggt redan 1723. Vi sökte fram en fantastiskt fin storskifteskarta över Axmar i Hamrånge socken. Med möjligheten att läsa ner kartan i tiff-format kan nu kartan detaljstuderas vidare hemma i lugn och ro.

Helt plötsligt dök SVT upp och ville veta mera om släktforskning. Reportaget blev ett inslag på lokal tv i Gävleborg och det blev också ett reportage på rötter från vår dag här i Gävle.

Länk till inslaget på Svt <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/manga-sokte-sina-rotter-pa-slaktforskningens-dag>
Länk till rötter <https://www.rotter.se/senaste-nytt/4539-slaktforskningens-dag-lockade-nyfikna-over-hela-landet>

Ingrid Belfrage ordförande

Nationellt har Släktforskningens dag flyttats till den sista lördagen i januari (vilket var den 31 januari 2026), men i Östersund valde *Jämtlands Lokalhistoriker och Släktforskare* att hålla sitt firande lördagen den 17 januari 2026 på Riksarkivet.

Släktforskningens dag i Jämtland den 17 januari 2026 på Arkivet i Östersund.

Sammanlagt var där 90 besökande.

DIS-MITT representerades av James Winoy och Inger Broman, som tillsammans hade ca 15 personer som var intresserade av att få visning av datorprogrammet DISGEN.

Många fick hjälp av JLS:s medverkande att sitta vid datorerna och utföra olika forskning. Flest besökare hade de två föredragen. Det ena av Michael Häggmark, som pratade om Västerhus och DNA-projektet och Agneta Brink som pratade om Gårdsforskning.

JLS ordnade med möjlighet att köpa fika.

Inger Broman

Det uppskattade tv-programmet Arvinge okänd är snart tillbaka. Inspelningarna av en ny säsong är nu avslutade och premiären är planerad till den 20 april.

Programledaren Kattis Ahlström berättade i veckan på Instagram att arbetet med den nya säsongen är färdigt. I inlägget, där hon syns tillsammans med sin programledarkollega Mark Levengood, skriver hon:

"Nu är vi klara för den här gången med inspelningarna av ny säsong av Arvinge okänd. Blir fint det lovar vi ses 20 april!". Se inlägget: [Kattis Ahlström - Nu är vi klara för den här gången med... | Facebook](#)

Tar hjälp av släktforskning

Programmet, som sänds i Sveriges Television, har blivit mycket populärt bland släktforskare. I varje avsnitt följer tittarna hur okända arvingar spåras upp när någon har avlidit utan kända släktingar. Arbetet sker ofta med hjälp av omfattande arkivforskning och släktutredningar.

Vi gissar att mer detaljerad information om säsongspremiären kommer från SVT inom kort. Men om vi får tro Kattis Ahlström (och det gör vi ju gärna!) väntar en tv-vår fylld av oväntade släktband och spännande efterforskningar.

Gästrikland, Joe Hill

Om Joe Hill, född som Joel Emanuel Hägglund 1879 i Gävle

Från Gävle till USA Han föddes som Joel Hägglund i **Gävle** 1879. Efter en fattig uppväxt emigrerade han till USA 1902 tillsammans med sin bror. Där bytte han namn till Joe Hill och levde som luffare och diversearbetare.

Rösten för de röstlösa Joe Hill anslöt sig till den radikala fackföreningen **IWW** ("The Wobblies"). Han blev känd för att skriva slagkraftiga kampsånger (som *The Preacher and the Slave*) som spreds över hela landet. Hans musik blev ett viktigt vapen i kampen för bättre villkor.

Martyren År 1914 anklagades han för ett dubbelmord i Salt Lake City, Utah. Trots brist på bevis dömdes han till döden i en rättegång som många ansåg vara riggad för att tysta honom. Världen protesterade (inklusive den amerikanska presidenten), men han avrättades av en exekutionspatrull 1915.

Hans sista hälsning har blivit legendarisk: "*Sörj inte, organisera er!*"

Nedre Bergsgatan 28 i stadsdelen **Gamla Gefle**. Det är en av de få delar av staden som klarade sig undan den stora stadsbranden 1869 (och 1900-talets rivningsvågor). Huset är en enkel tvåvåningsbyggnad i trä som ger en väldigt tydlig bild av hur arbetarklassen bodde i slutet av 1800-talet.

Det var här Joel Hägglund (Joe Hill) föddes 1879. Familjen bodde trångt på nedre botten, och att kliva in där är som att kliva rakt in i hans barndom.

Bilderna hämtade från Wikipedia, Okänd fotograf

Sörj inte, organisera er!

Berättelsen om Joe Hill

Vägen till USA: Från Joel till Joe

Föddes som Joel Hägglund i Gävle 1879.

Uppväxten präglades av musik, men också av stor tragedi.

Pappan dog i en arbetsplatsolycka och barnarbete.

Pappan dog i en arbetsplatsolycka när Joel bara var åtta år.

Faderns död ledde till fattigdom och barnarbete.

Emigrerade till USA 1902 och blev Joe Hill.

Levnad som luffare ("hobo") visade honom den amerikanska drömmens baksida.

Kampen, Sången och Döden

Musiken blev hans vapen inom fackföreningen IWW.

Myntade den kända frasen "pie in the sky" i en av sina kampsånger.

Dömd till döden i en kontroversiell rättegång.

Avrättades 1915 trots brist på bevis och internationella protester.

Hans legendariska sista ord cementerade hans status som martyr.

'Sörj inte, organisera er!'

© NotebookLM

Hälsingland

Historien om bröderna på gården Jon-Lars, i Alfta.

Allt började med en tragedi. År 1851 brann den gamla gården Jon-Lars i Långhed (en by i Alfta socken) ner till grunden. Gården var rik och mäktig, och familjen som bodde där var en av bygdens mest inflytelserika. När askan hade svalnat stod två bröder kvar som arvtagare: **Olof** och **Anders**. Nu skulle gården byggas upp igen. Problemet var att Olof och Anders var, som man säger på hälsingemål, "envis som synden". Båda var gifta, båda ville vara husbonde, och ingen av dem tänkte vika sig en tum för den andre.

Bilden hämtad från Region Gävleborgs beskrivning av Hälsingegårdar., okänd fotograf.

Vanligtvis i sådana här lägen brukade man dela upp marken och bygga två separata gårdar en bit ifrån varandra. Men bröderna ville inte splittra ägorna och förlora gårdens status som en storbondegård. De ville bo kvar på samma tomt, men de kunde inte komma överens om *hur* huset skulle se ut eller vem som skulle bo var.

Resultatet blev ett bygge som saknar motstycke. De byggde **Hälsinglands största bondgård**. Men det var inte ett vanligt hus. Det var en manifestation av millimeterrättvisa,

Symmetrin: Huset ritades (troligen av en känd "byggmästare" vid namn Jöns Holmström) så att det blev helt symmetriskt.

Dubbelt av allt: Huset fick två identiska förstukvistar (ingångar). En för Olof, en för Anders.

Interiören: Inuti delades huset rakt av. Bröderna hade varsin bostadsvåning med exakt lika många rum, lika stora salar och varsin lika påkostad inredning med franska tapeter och turkosblåa snickerier.

Danssalen: På övervåningen fanns en enorm fest- och danssal. Men – den användes sällan gemensamt. Familjerna levde sina

Alftaindianerna

När man skriver om Alfta måste man nämna **Brasilien-febern**. Runt sekelskiftet 1900 lockades många Alftabor (däribland familjer från byn Vängsbo) av emigrationsagenter att flytta till Brasilien istället för USA. De lovades guld och gröna skogar.

Verkligheten blev en mardröm. De hamnade i djungeln, drabbades av **sjukdomar och svält**.

Hälsingland

Det här är en av Sveriges mest kända och kusliga folksägner. Den handlar om vad som händer när man glömmer Gud för nöjets skull – och om en dans som aldrig tog slut.

Hårgasäggen

Det var en lördagskväll i byn Hårga i Hanebo socken (Hälsingland). Ungdomarna hade samlats för att dansa på en loge. Stämningen var hög, men mitt i festen klev en okänd spelman in genom dörren. Han hade en mörk hatt neddragen i pannan och ögon som tycktes brinna.

När han höjde fiolen och började spela tystnade sorlet. Han spelade en låt som ingen hade hört förut, en polska med en så vild och lockande rytm att ingen kunde stå stilla. Alla ungdomarna bildade en långdans och följde musiken som i trans.

Men det fanns en piga som inte drogs med i dansen. Mitt i virveln råkade hon titta ner mot golvet och såg då något fruktansvärt under spelmannens rock: han hade ingen mänsklig fot, utan en **bockfot**. Hon förstod då att det var Djävulen själv (Hin Håle) som kommit för att spela. Hon ropade varnande till de andra: "*Gud bevare oss, han har bockfot!*", men musiken var så förtrollande att ingen hörde eller kunde stanna.

Spelmannen slutade inte spela. Istället backade han ut ur logen, och alla ungdomarna tvingades följa efter honom i en ringlande kö. Han ledde dem ut i natten, bort från byn och upp mot det branta **Hårgaberget**.

När klockorna i kyrkan ringde in för söndagsgudstjänst nästa morgon var byn tyst. Föräldrarna undrade var deras barn var. Det sågs att man då kunde se en ringlande rörelse högt upp på berget.

Djävulen satte sig i toppen av en tall och fortsatte spela. Ungdomarna dansade i en ring runt trädet. De slet ut sina skosulor, sedan sina fötter, och till slut dansade de tills bara benranglen var kvar. Det enda som återstod var skallarna som fortsatte rulla i takt med musiken.

Säggen har lämnat spår som du kan se än idag:

Ringan på berget: Uppe på Hårgaberget finns en slät häll där det ser ut som om en ring har nötis ner i stenen. Enligt legenden är det märkena efter ungdomarnas fötter.

Tallen: Tallen där Djävulen sägs ha suttit fanns kvar länge, men höggs ner i början av 1900-talet.

Säggen är odödliggjord genom den kända **Hårgalåten**, en hambo som spelas över hela Sverige. Texten berättar precis vad som hände. En av de mest kända stroforna lyder:

"Spelmannen drog fiol'n ur lådan, och lyfte stråken högt mot söndagssolens kula. Då blev det fart i Hårgafolket, de glömde Gud och hela världen."

Sensmoralen i historien var en varning till ungdomen: Dansa inte på helgdagar (lördagskvällen räknades till söndagens helgd) och låt er inte lockas av frestelser, för då kan det gå illa. Gamla Karin stod vid myrkanten, med ögon som glödde i mörkret.

Hårgaberget och Hårgabyn. Litografi från år 1865.

I Hälsinglands skogar såg de barnen först – en skugga vid myrkanten, böjd och långsam. Gamla Karin stod där, med korg och örter, men något i hennes blick var fel, som om mörkret självt hade tagit form.

Plötsligt hördes små skratt, överallt, från träden, från marken, från tomma luften. Fotspår ledde mot skogen – men ingen såg vem som gått där.

När barnen sprang hem viskade vinden: "*Vi ser dig också...*"

Och nästa morgon var Karins stuga tom. Bara en ensam kvist låg kvar, bränd av nattens hemliga eld.

Hälsingland

Bilden gjord med hjälp av AI. Ingen verklig person

Jordegummor i äldre tider i Skog

I Humbles bok "Socknen på Ödmården" finns många trådar att nysta. På sidan 693 skriver han så här om den första självlärda jordegumman som han hittat i socknen; Margeta Larsdotter Levaldia.

"Första gången jag påträffat namnet på en sådan är 1768. Då nöd döpte jordegumman hustru Margeta Larsdotter ett barn i Tönnånger. Hon upp-

träder även med tillnamnet Levaldia. Hustru Margeta var född i Tönnånger 1724 och kom så småningom ut i världen ända till Småland där hon gifte sig. Hon synes ha återkommit till socknen omkring 1760. Då bosatte hon sig "Vid kyrkan" med sin mor, änkan Karin Nilsson, och barnen Jonas, Anders, Lisa, Margta och Karin. Jonas Levaldius tituleras gymnast 1782 men hade nog ingen framgång i sina studier, ty han gick sedan till sjöss. Lisa och Margta blevo gifta till Tönnånger och Karin flyttade till Lingbo. Anders Levaldius var salpetersjudare och flyttade till Söderala 1781. Det var denna barnmorskas hus, som stod på nuvarande kyrkans plats"

Kanske kom familjen tillbaka till socknen via Stockholm. Letar man i arkiven finns det en Anders Levaldius, stadsoldat, som avlider 1763 i Stockholm. Bouppteckningen 1793 efter Margeta är innehållsrik och där berättas om arvingarna. Alla barnen lever och är omnämnda i bouppteckningen.

Stämmer det med barn som nöd döptes 1768? Födelseboken berättar om 29 barn det året och ett barn föddes i Tönnånger; Hans Jonsson i Tönnånger nr 3. Där står det att han blir nöd döpt. Hans avlider samma dag. Föräldrarna var Jon Hansson och Brita Hansdotter och hans var sannolikt deras första barn.

I bouppteckning där står också döttrarnas män i Tönnånger och Lingbo.

Margta gifte sig med husmannen Lars Ersson som var son till Erik Werfving. Tillsammans fick de flera barn och en av döttrarna Lisa Larsdotter kom sedan att vara barnmorska i socknen.

Dottern Lisas man var bonden Carl Olsson med koppling till Tönnånger 4. Den yngsta dottern Karin som också kallas Cajsa gifte sig med båtsmannen Per Larsson Löt och var fram till sin död bosatt i Lingbo.

Alla de tre döttrarna fick flera barn och många i Skogs socken kan räkna sina anor till den första jordegumman Margeta Larsdotter Levaldia.

Reumatist-Fördrifvaren.

Det säkraste och mest tillförlitligaste botemedel mot Gikt och Reumatist, samt alla dermed beslägtade sjukdomar, så som *hufvudvärk, tandvärk, kramp* m m är Redaktör John Kjellmans uppfinning

Reumatist-Fördrifvaren.

Efter att endast en kort tid ha varit förd i marknaden föreligger flera intyg på dess botande förmåga. En man, som i tre månader lidit af svår reumatisk värk i benet, och anlitat flera läkare, som massor af salvor och linement, blef efter endast två dagar fullkomligt återställd.

En kvinna, som i flera år lidit af ledreumatist, och der all läkarehjelp intet förmådde, blef efter endast en dags användande af **Reumatist-Fördrifvaren** betydligt lindrad i sin värk är nu fullkomligt återställd.

Pris 2 kronor.

Sändes till landsorten pr postförkott eller insänd likvid i fri- eller sparmärken. Återförsäljare antagas och erhålla hög rabatt.

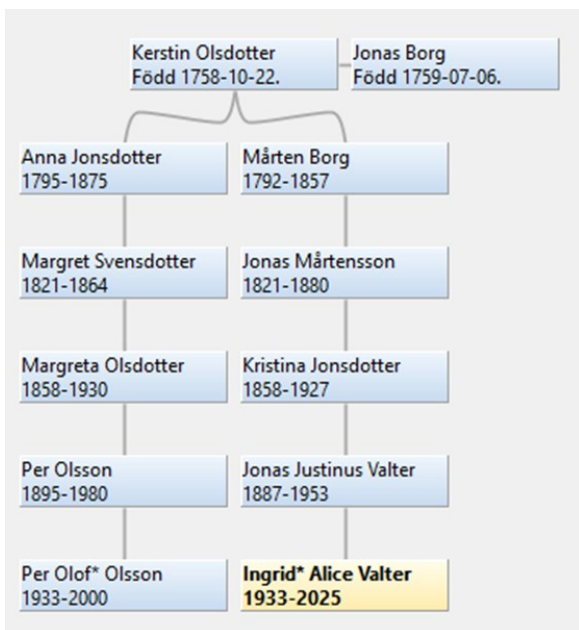
Redaktör John Kjellman.
Folk-Tidningens Redaktion Göteborg,

Sundsvalls Dagblad 1898-09-26

Hälsingland

Släkträd för Ingrid och Olle

Min morfar Per Olsson hade koll på släkten. Om han hade koll på det här vet jag inte men jag skulle inte bli förvånad. Andra tremänningar kommer jag ihåg att han berättade om.

Soldaten Jonas Borg var en som han också hade koll på och som det finns mycket skrivet om. Här är text hämtad från den här länken [Regiskort Nr X03 | Svenska Militära minnesmärken](#)

Gården Borgs – belägen vid Veckåsens östra sluttning – fågelvägen 3,5 km V Färila kyrka.

”Hälsinge regemente deltog i kriget mot Ryssland 1788 – 90. Den 15 juni 1789, anföll en svensk styrka under Lars Fredrik von Kaulbars en förberedd rysk försvarsställning vid byn Kaipais öster om Kymmene älv. Sammanlagt 2000 man ur Hälsinge regemente, Älvsborgs regemente och Östgöta infanteriregemente ställdes mot 4000 ryssar.

Östgötarna anföll flanken på det ryska artilleriet, men drevs tillbaka av ett ryskt motanfall. Ryssarna hejdades av Hälsinge regemente och östgötarna kunde, med svåra förluster, dra sig ur striden. Under hälsingarnas

strid träffades Borg av en kanonkula då han höll på ladda sin musköt. Borg fick bägge armarna svårt skadade.

Striderna avbröts efterhand, målet med det svenska anfallet hade inte uppnåtts. I skymningen lämnade den svenska styrkan stridsområdet. Ryssarna förföljde, men återtaget genomfördes klokt, hälsingar och älvsborgare utgjorde omväxlande eftertruppen. De skadade kunde därigenom räddas. De fördes till ett fältsjukhus i Lovisa. Här amputerades Borgs båda armar – enligt traditionen – av fältskären Friedrich Rudolff.

Gillet i Lovisa belönade Borg med en silvermedalj i blågult band att bäras om halsen och en pension om två riksdaler. Detta var unikt, gillet understödde främst barn och obemedlade i Lovisa.

Borg återkom från Finland 1790 till hembygden och kom att nämnas ”Armlös-Borg. Han uppodlade nu det soldattorp som tilldelats honom på Hyttebo bys mulbete om sex tunnland. Med sina ovanligt stora kroppskrafter, stödd av sin familj, fullbordade han uppodlingen, trots sina handikapp. Hans små barn skötte tömmarna när han plöjde och styrde plogen med sina järnkrokar till proteser på armstumparna. Man får förstå att även Borgs hustru hade ett tungt arbete för familj och gård.

Ett intyg från 1822 beskrev hans gärning ”han brutit, brändt och nedgräfvit mycken sten, gräfvit betydligt på en Brunn, med mera, så att dessa 6 tunnland äro fullt bördiga och gården i försvarligt skick”. Efter en framställning av sockenstämman tilldelades Kungl. Patriotiska Sällskapet Borg en förgylld silverbägare som uppskattning av hans odlargärning. Bägaren bar inskriften ”Av Kongl. * Patriotiska Sällskapet * Till * Jonas Borg * Åreskänk * För Efterdömme * Af oförbruten Odlingsflit * Oaktat Saknadt bruk * Af färdiga armar * Stympade * Af fientlig Kula * I Krig * För Konung * Och Fädernesland *”. Bägaren finns kvar i släkten. Borg försäkrades vid återkomsten till sitt torp Yttebo årligen dubbelt underhåll av Vadstena krigsmanshuskassa, 48 banco. (Motsv. 3377 kronor år 2024).

En av Borgs döttrar gifte sig med soldaten 127 Grund vid Järvsö och flera av deras efterkommande kom i flera led att tjänstgöra vid Hälsinge regemente.”

Jonas Borg Född 1759-07-06 i Tjärnvall, Färila (X). Död 1834-01-28 i Hyttebo, Färila (X).	
Gift	Kerstin Olsdotter ▲ Född 1758-10-22 i Hyttebo, Färila (X). Död 1838-04-04 i Hyttebo, Färila (X).
Olof Jonsson Född 1783-10-07 i Färila (X). Död 1863-08-15 i Norra Veckebo, Färila (X). ▶	
Margeta Jonsdotter Född 1786-08-26 i Hyttebo, Färila (X). Död 1852-02-18 i Hovra, Färila (X). ▶	
Jonas Jonsson Född 1788-08-01 i Hyttebo, Färila (X). Död 1855 i Yg, Färila (X). ▶	
Lisa Jonsdotter Född 1790-12-01 i Hyttebo, Färila (X). Död 1868-03-22 i Föne, Färila (X). ▶	
Mårten Borg Född 1792-09-13 i Hyttebo, Färila (X). Död 1857-08-07 i Tjärnvall, Färila (X). ▶	
Kerstin Jonsson Född 1794-05-22 i Hyttebo, Färila (X). Död 1820-12-01 i Färila (X). ▶	
Anna Jonsdotter Född 1795-01-06 i Hyttebo, Färila (X). Död 1875-06-12 i Stocksbo, Färila (X). ▶	
Karin Borg Född 1800-01-27 i Hyttebo, Färila (X). Död 1861 i Grästjärn, Los (X). ▶	

Soldaterna i Järvsö socken fick hålla till godo med 3 tunnland (ca 15 000 kvadratmeter).

Många kan räkna anor till det här paret Jonas Borg och Kerstin Olsdotter.

Ingrid belfrage

Härjedalen

Vittrastigen vid Sonfjället

Det här hände sig i slutet av 1800-talet, på en fäbodvall som låg ensligt till, inte långt från Hedeviken. Det var en tidig höstkväll och den unga pigan, låt oss kalla henne Kerstin, var ensam kvar med kreaturen. Resten av folket hade gått ner till byn för att proviantera.

Kvällen var stilla, men plötsligt blev korna oroliga. De råmade och slet i sina bindslen inne i fähuset. Kerstin, som var van vid fjället, trodde först att det var björn i närheten. Hon tog lyktan och gick ut på vallen för att lyssna.

Men det var ingen björn. Istället såg hon en liten, gråklädd kvinna stå mitt på gårdsplanen. Kvinnan såg inte hotfull ut, men hon hade en blick som tycktes äldre än själva berget.

"Du måste flytta på skimmelkossan," sade kvinnan med låg röst. "Hon står bunden mitt i vägen för vårt bröllopståg. Vi ska dra förbi här i natt, och hon hindrar oss."

Kerstin visste att man aldrig skulle säga emot *vittra* (det underjordiska folket). Trots att hon darrade av rädsla, gick hon in i fähuset. Mycket riktigt stod den vita kon, Skimra, bunden precis vid den norra dörren – en dörr som sällan användes. Kerstin löste kon och ledde henne till en annan bås längre in.

När hon kom ut igen var den grå kvinnan borta.

Kerstin reglade dörren och lade sig på britsen i stugan, men hon kunde inte sova. Framåt midnatt hörde hon det. Det var inte vinden. Det var ljudet av hundratals små klockor, sorlet av röster och trampet av många fötter och hovar. Ljudet kom rakt genom väggarna, passerade rakt över gårdsplanen och rakt igenom fähuset där Skimra hade stått bara timmar tidigare.

Det varade i flera minuter, sedan blev allt tyst igen.

När morgonen kom och solen steg över Sonfjället, gick Kerstin ut. Det hade fallit lätt rimfrost under natten. I frosten på gårdsplanen syntes inga fotspår. Men gräset var nedtrampat i en bred, perfekt stig som gick rakt genom gårdesgården, tvärs över gården och försvann in i skogen på andra sidan – precis där "bröllopståget" hade passerat.

Skimra stod lugnt och tuggade i sitt nya bås. Hade hon stått kvar vid dörren hade hon blivit "vittertagen" – eller trampad till döds av det osynliga tåget.

Fri bild från norlandcamper.de

Det dödliga fallet på Flatruet

Detta utspelade sig för länge sedan, troligen på 1600- eller 1700-talet, på den karga högplatån **Flatruet** som ligger strax intill Funäsdalen och Ljusnedal.

Eva var, enligt den vanligaste traditionen, en samisk kvinna. Hon var en verklig person i trakten, känd för att vara skicklig med renarna och van vid fjällets nycker. En vinterdag var hon tvungen att ta sig över Flatruet, en plats som än idag är okänd för att vara extremt väderkänslig. När det blåser upp där uppe finns det inget skydd; himmel och mark flyter ihop i ett vitt töcken.

Eva körde med ren och *ackja* (en samisk pulka). Hon hade bråttom, kanske var hon på väg till vinterbetet eller ett bröllop, berättelserna går isär om orsaken. Men vad alla är överens om är att stormen kom blixtnabbt. En så kallad "fjällrykare" drog in och sikten blev lika med noll.

I det vita kaoset tappade hon orienteringen. Hon visste inte att hon befann sig precis vid kanten av den djupa förkastningspricka som skär genom berget där. Renarna, som ofta känner faror, blev kanske stressade av stormen eller så gick det för fort. I full fart körde ekipaget rakt ut över kanten.

Det är ett fall på nästan 15 meter rakt ner i klyftan. Både Eva och renen slogs ihjäl mot klippblocken på botten.

Det sällsamma och spöklika: Det sägs att Eva aldrig fick ro. Platsen fick namnet **Evagraven**, och många som färdats över Flatruet genom åren har vittnat om en märklig stämning där.

Vissa säger att man vid dåligt väder kan höra ljudet av skaklar som slår och en ren som flåsar, men inget syns.

Andra menar att det vilar en onaturlig kyla nere i klyftan, där snön ibland ligger kvar året om, som en påminnelse om den snöstorm som tog henne.

Jämtland

Skalstuguvägen (idag Länsväg 322) är en av Sveriges vackraste och mest historiska fjällvägar. Den går från Duved i Jämtland västerut över kalfjället fram till den norska gränsen vid Sandvika.

Vägen kallas ofta för **Karl Johansvägen**. När Sverige och Norge förenades i en union 1814 blev det viktigt med bättre förbindelser mellan länderna. Kung Karl XIV Johan gav order om att den gamla stigen skulle byggas om till en körbar landsväg för häst och vagn.

Kungen invigde själv vägen den 29 augusti 1835. Efter en omfattande renovering återinvigdes vägen 1995 av nuvarande kung Carl XVI Gustaf.

Långt innan den blev en "riktig" väg var detta en av de viktigaste lederna mellan Jämtland och Trøndelag.

S:t Olavsleden: Detta är en del av den gamla pilgrimsleden mot Nidaros (Trondheim). Det sägs att Olav den helige färdades här år 1030 på väg till slaget vid Stiklestad.

Under århundraden har jämtländska bönder ("förbönder") kört sina varor här för att handla i Norge, särskilt vid marknaden i Levanger.

Karolinerna: Armfeldts karoliner rörde sig i dessa trakter under sin dödsmarsch nyåret 1718–1719. Det finns en karolinergrav utmärkt längs vägen.

Stenvalvsbroarna: En av vägens unika karaktärsdrag är de vackra, handbyggda stenvalvsbroarna från 1800-talet. Flera av dem används fortfarande som en del av bilvägen, medan andra ligger kvar bredvid den modernare vägsträckningen som historiska minnesmärken.

Skalstugan: Den sista utposten innan norska gränsen. Platsen har anor som fjällstuga/härbärke sedan 1600-talet. Idag är det en stiftelseägd anläggning (ofta förknippad med SEB/Wallenberg-sfären) som fungerar som pensionat.

Medstugan: Här ligger det kända "Jaktvillan" (också kallat "Engelska villan"), ett ståtligt hus som byggdes av rika briter i slutet av 1800-talet för jakt och fiske. Senare ägdes även detta av familjen Wallenberg.

Tännforsen: Precis i början av vägen (nära Duved) ligger Sveriges största vattenfall, Tännforsen, som är ett måste om man inte sett det.

Vägen är asfalterad och går att köra med vanlig bil (eller motorcykel/cykel), men den känns ofta vildare än andra vägar. Du kör genom fjällbjörkskog och upp på kalfjället där vyerna är milsvida. Det är inte ovanligt att se renar på eller bredvid vägen.

S/S Östersund är ett anrikt ångfartyg som trafikerar Storsjön i Jämtland. Det är ett flytande kulturarv och ett av Sveriges äldsta vedeldade passagerarångfartyg som fortfarande är i drift.

Fartyget byggdes 1874 vid Oskarshamn's varv, men vägen till Storsjön var inte enkel. Eftersom det inte fanns någon järnväg till Östersund vid den tiden, fraktades båten i delar med fartyg till Sundsvall. Därifrån transporterades delarna vintertid med häst och släde den långa vägen till Östersund, där fartyget slutligen monterades ihop och sjösattes.

S/S Östersund gick i trafik med passagerare och gods fram till 1963, då konkurrensen från bilar och lastbilar blev för stor. Under en period (1960–1973) hade fartyget det något udda namnet "**Las Vegas**", men återfick sitt ursprungliga namn när det räddades från skrotning.

På 1980-talet var fartyget i mycket dåligt skick och hotades av skrotning. Den ideella föreningen *Föreningen Bevara Ångaren Östersund* bildades för att rädda båten. Efter tusentals timmar av ideellt arbete kunde hon återinvigas 1989. Idag är hon K-märkt av Sjöhistoriska museet.

En sak som gör S/S Östersund unik idag är att hon fortfarande drivs med en **vedeldad ångmaskin** (en compound-maskin från 1903). Det är en speciell upplevelse att se och höra ångmaskinen arbeta och känna doften av björkvedsroken, vilket skiljer sig från de flesta andra bevarade ångbåtar som ofta konverterats till olje- eller koldrift.

Fartyget har sin hemmahamn i **Arvesund** vid ArveMuseet (nära Hallen). Sommartid kör hon turer på Storsjön, både reguljära turer och charter.

Det är en populär turistattraktion som ger en levande bild av hur resandet såg ut i Jämtland innan bilen tog över.

Östersundsposten 1906-02-01

Hastigt dödsfall.

Vid 10-tiden i går morse inkom i Haqvin Lindgrens butik vid torget härstädes en äldre mansperson samt bad att få köpa papperspåsar att användas vid fiskförsäljning från torget under dagens lopp. Plötsligt föll mannen till golvet. Då man såg att mannen var allvarligt sjuk eller rent af död eftersändes genast d:r Thorné, hvilken ock genast kom tillstädes. Efter vidtagen undersökning konstaterade han, att mannen aflidit i hjärtförlamning.

Den aflidne är 63-årig torparen Sven Olof Michelsson från Stensjö i Lockne. Nästan hvarje torgdag har han varit inne i staden och sålt fisk. Michelsson efterlämnar en äldrig maka, som för några år sedan ej var vid sina sinnens fulla bruk, men nu är återställd.

Häxprocesserna

Det stora oväsendet: Varför kunde det hända?

Under sent 1600-tal drabbades Sverige av en massiv häxhysteri. Detta var ingen slump, utan resultatet av en "perfekt storm" där ett kristnigt samhälle, en bokstavlig religiös tro och ett bristfälligt rättssystem skapade förutsättningarna för en katastrof.

En bokstavlig tro på Djävulen
Kyrkan predikade att Djävulen och Blåkulla var konkreta, verkliga hot.

Grunden för Hysterin: En Krutdurk av Rädsla

Ett samhälle i kris
Krig, fattigdom och sjukdomar skapade en grogrund för misstänksamhet och behov av syndabockar.

"Avvikare" blev måltavlor
Anklagelser riktades ofta mot fattiga, äldre eller ensamstående kvinnor.

Gnistan som Tände Brasan: Hur Hysterin Exploderade

Staten legitimerade rädslan
Kungliga kommissioner och präster tog vittnesmålen på allvar, vilket gav ryktena officiell status.

Barn ansågs oförmögna att ljuga
Deras detaljerade berättelser om Blåkulla blev den avgörande bevisningen i rättegångarna.

300
Cirka 300 personer avrättades
Under åren 1668–1676, en period som kallades "Det stora oväsendet".

NotebookLM

Stormaktstid och krig,

Sverige utvecklades till en Europeisk stormakt, deltog i flera krig, bl.a. trettioåriga kriget (1618–1648). Krigen krävde höga skatter, utskrivning av soldater, stora uppoffringar från bondesamhället.

Många gårdar stod utan arbetsföra män, änkor och barn levde utsatt.

Ett strikt ståndssamhälle, Samhället var indelat i fyra stånd, Adel, Präster, Borgare och Bönder.

Nästan alla levde på landsbygden. Fattigdom var vanlig, särskilt i norra Sverige. Kyrkans enorma makt.

Sverige var strängt lutherskt.

Kyrkan styrde, undervisning, moral och social kontroll. Kyrkplikt var lag. Prästen var ofta den mäktigaste personen i socknen. Tron var bokstavlig: Gud, Djävulen, helvetet och demoner uppfattades som konkreta realiteter.

Rädsla och osäkerhet. Hög barnadödlighet. Återkommande missväxt, sjukdomar och olyckor. Naturfenomen (stormar, missväxt, sjuk boskap) krävde förklaringar. När något gick fel sökte man en skyldig. Inte en slump.

Häxprocesserna i Sverige hade tidiga rötter. Trolldom hade varit förbjudet i lag sedan medeltiden. Enstaka avrättningar förekom redan på 1500- och tidigt 1600-tal. Men de var lokala och begränsade.

Utlösande faktorer på 1660-talet

Idén om Blåkulla. Tron på att häxor förde barn till Blåkulla för att möta Djävulen. Dessa föreställningar spreds genom, predikningar, rykten, berättelser mellan barn.

Ett konkret startskott: Älvdalen 1668

I Älvdalen började barn vittna om att vuxna kvinnor fört dem till Blåkulla. Präster tog vittnesmålen på allvar. Fallen rapporterades vidare till högre myndigheter. Det blev starten på "Det stora oväsendet".

Barn som huvudvittnen, Barn ansågs oskyldiga och sanningsenliga. Vittnesmål var ofta, detaljerade, likartade, starkt färgade av ledande frågor. Vittnesmålen spreds som en mall från socken till socken.

Myndigheternas roll, Staten och kyrkan samarbetade, Kungliga kommissioner tillsattes för att utreda. Lokala rädslor fick statlig legitimitet.

Häxprocesserna

Torsåkers häxprocesser – En massaker

I den lilla socknen Torsåker (i nuvarande Kramfors kommun) halshöggs och brändes **71 människor** på en enda dag.

Vilka var de? 65 kvinnor (var femte kvinna i hela socknen!), 2 män och 4 pojkar. **Bakgrunden:** Det "Stora Oväsendet" hade spridit sig norrut från Gävle. Ryktena sa att häxorna rövade bort barn till Blåkulla. Paniken var total.

Den "Onde Prästen" – Laurentius Hornaeus

Centralfiguren i tragedin var prästen **Laurentius Hornaeus**. Han beskrivs i historien som fanatisk och skräckinjagande.

Metoden: Han piskade upp en hysterisk stämning i kyrkan. Han förhörde barnen hårt och tvingade dem att peka ut vilka fruar som tagit med dem till Djävulen.

Portvakterna: Vid kyrkdörren ställde man upp så kallade "visgossar" (pojkar som påstods kunna se vem som var häxa). När församlingen gick in i kyrkan pekade pojkarna ut de skyldiga genom att säga: "Där går en, där går en till...". De utpekade fick inte ta nattvarden och var därmed dödsdömda i grannarnas ögon.

De överkliga bevisen

Rättegångarna hölls i hast. Bevisen bestod nästan uteslutande av barnens vittnesmål om flygturer på kor, uppochnervända skorstenar och gästabud med Satan. Hela släkter utplånades. Det fanns ingen som försvarade de anklagade, eftersom alla var livrädda för att själva bli utpekade.

Marschen till Bålberget

Den 1 juni 1675 fördes de 71 dömda från Torsåkers kyrka till avrättningsplatsen, som idag kallas **Bålberget** (ca 4-5 km bort).

Vittnen berättade senare att de dömda gick "som lamm till slakt" och sjöng psalmer längs vägen. De hade fått höra att om de inte erkände och dog, skulle de hamna i helvetet för evigt. Döden var deras enda chans till frälsning.

Avrättningen: Bödlarna väntade på berget. De dömda fick klä av sig överkroppen, lade sig på stupstockar och halshöggs en efter en med yxa. Därefter brändes kropparna på stora bål. Röken sägs ha synts milsvida omkring.

Andra platser i Ångermanland

Även om Torsåker var värst, drabbades hela Ångermanland hårt, **Härnösand:** Här hölls rättegångar där borgmästare och rådmän dömde stadens kvinnor. **Nordin-grå och Säbrå:** Många dödsdomar avkunnades även här. Totalt avrättades omkring 400 personer i Sverige under häxprocesserna (1668–1676), och en mycket stor andel av dessa kom från just Ångermanland.

Bild: Anders Liden

Idag finns det ett minnesmärke på **Bålberget** i Torsåker. Det är en enkel sten med inskriptionen: "Här brunno häxbålen 1675. Kvinnor dogo, män dömde. Tidens tro drabbar människan."

Det är en mycket tyst och stämningsfull plats mitt i skogen. Det finns också ett litet museum, **Häxmuseet i Prästmon**, som berättar hela historien om Torsåker och Hornaeus.

Om du vill veta vad som *verkligen* hände och hur rättssystemet fungerade, Kika i,

"Häxornas försvarare" av Jan Guillou, En av de mest lästa böckerna om ämnet. Guillou går igenom "Det stora oväsendet" (1668–1676) och fokuserar mycket på Torsåker och Ångermanland. Han skriver engagerat om juridiken och hur allt kunde gå så fel.

"Satans raseri" av Bengt Ankarloo Bengt Ankarloo var den främsta experten på svenska häxprocesser. Detta är standardverket om du vill ha korrekt, akademisk (men läsbar) historia. **"Torsåker 1675" av Sven H. Gullman**, En bok specifikt om massavrättningen i Torsåker, med fokus på prästen Laurentius Hornaeus och offren.

Skönlitteratur (Romaner baserade på sanning)

"Vägen mot Bålberget" av Therése Söderlind Kanske den bästa romanen om händelserna i Torsåker. Den spänner över flera generationer och väver ihop dåtidens häxprocesser med nutid. Mycket stämningsfull.

"Må döden sova" av Anna Jansson, Handlar om "Visgossen" i Gävle (som vi pratade om tidigare) och händelserna där.

"Häxhammaren" av Lars Widding, En klassisk roman som skildrar processerna mycket levande.

Arkiv och Forskning på nätet Om du vill göra som med din bild – titta på de faktiska dokumenten,

Riksarkivet (Digitala forskarsalen), Här kan man faktiskt hitta domböcker från 1600-talet. Det är svårläst (gammal tyska/svenska skrivstil), men det är originalkällorna.

Murberget (Västernorrlands museum), De har mycket information om häxprocesserna i Ångermanland på sin hemsida.

Häxmuseet i Prästmon, Deras webbplats och utställning är en guldgruva för Torsåkers historia.

Häxprocesserna

Visgossen – Vem var han?

Johan Johansson var en 12-årig pojke som växte upp i fattigdom i Gävle. Han var son till skomakaren Johan Davidsson (som dog tidigt) och **Katarina Nilsson Grijns**.

Han blev känd i historien som "Gävlepojken" eller "Visgossen" (en benämning på pojkar som påstods kunna "se" vilka som var häxor). Johan beskrivs i protokollen som en tiggare och strykpojke, ofta smutsig och hungrig. Han verkar ha sökt uppmärksamhet och makt – något han snart skulle få på ett fruktansvärt sätt.

Allt började i Gävle under våren 1675. Rykten om att kvinnor fört barn till Blåkulla (Djävulens gästabad) spreds som en löpeld. Johans egen mor, Katarina Nilsson Grijns, anklagades för trolldom. Det som gör historien så tragisk är att **hennes egen son vittnade mot henne**.

Johan berättade detaljerat för rätten hur hans mor hade tagit med honom till Blåkulla. Han beskrev flygturer upp och ner genom skorstenen och fester med Djävulen. Hans vittnesmål var avgörande. Mamman dömdes till döden. (Källorna går isär om hon avrättades eller dog i fängelset innan domen verkställdes, men hennes öde var beseglade av sonen).

Totalt avrättades **fem kvinnor** i Gävle den 6 mars 1675 (vissa källor nämner upp till 19 offer totalt under perioden). De halshögs och brändes på bål, sannolikt vid Nytorget eller i närheten av nuvarande teatern.

Efter att mamman dömts blev Johan en föräldralös 12-åring. Han skickades till släktingar i Stockholm (Katarina församling på Södermalm). Men han lämnade inte häxorna bakom sig i Gävle.

I Stockholm började Johan berätta samma historier för barnen där. Han blev snabbt en ledare bland gatubarnen. Han sa sig kunna se "häxmärket" på folk. Hans historier startade den värsta häxprocessen i Stockholms historia. Snart vittnade massor av barn (som "Vak-Anna" och "Gävle-Lisbet") om att oskyldiga kvinnor rövat bort dem. Johan var "stjärnvittnet" som hade sett allt.

Under 1676 började domarna och läkaren **Urban Hjärne** ana oråd. Vittnesmålen blev för fantastiska, och barnen började motsäga varandra. Under press bröt barnen till slut ihop. Johan erkände att allt var lögn. Han hade hittat på historierna för att han ville ha mat, pengar och slippa stryk. Han ville vara någon. Rätten visade ingen nåd. Johan Johansson, 13 år gammal, dömdes till döden för att ha orsakat så många oskyldigas död genom sina falska vittnesmål. I slutet av 1676 hängdes Johan Johansson vid galgbacken i Stockholm. Han blev det sista offret för den stora häxhysterin i huvudstaden.

Samtidigt som Johan spred skräck, utspelades ett annat drama i Gävle kring **Katarina Bure**, fru till stadens kyrkoherde Petrus Fontelius. Hon var en rik och inflytelserik kvinna som också anklagades av "visgossar" och barnvittnen.

Till skillnad från de fattiga kvinnorna hade hon resurser att försvara sig. Hennes make stred envist för hennes oskuld.

Trots att hon dömdes till döden lyckades hon (sannolikt med hjälp av inflytelserika vänner) fly eller hålla sig undan tills hysterin lade sig. Hon är ett av få exempel på någon som "kom undan" tack vare sin samhällsställning.

Samuel Rheen – prästen som såg rädslan i fjällbygderna.

En vinterdag på 1660-talet färdas en ensam ryttare genom snö och vind i Härjedalens fjällbygd. Vägen är knappt mer än ett spår mellan gran och myr. Det är **Samuel Rheen**, präst i Ljusnedal och Funäsdalen, på väg mellan sina socknar. Han bär inte bara Bibeln i sadelväskan, utan också statens och kyrkans förväntningar – och bygdens rädsla.

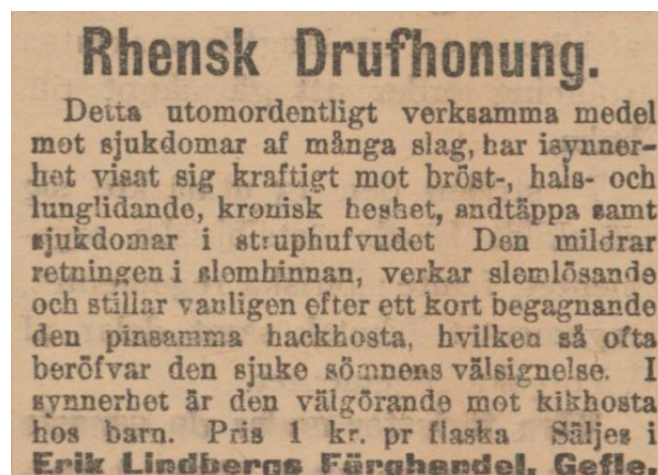
En gränsbygd i oro.

Härjedalen var vid denna tid en **yttre kant av riket**. Avstånden var långa, vintrarna hårda och människorna levde nära naturens makter. Missväxt, sjukdom och olyckor var ständigt närvarande. När något gick fel sökte man inte slumpen – man sökte **orsaker och skyldiga**.

Det var i denna miljö som **häxrädsla** kunde slå rot. Samuel Rheen var inte en enkel sockenpräst. Han var **lärd, skrivkunnig och iakttagande**, och han hade ett uppdrag som sträckte sig långt bortom predikstolen. Präster i fjällsocknarna förväntades hålla ordning på tron, motverka "villfarelser" rapportera misstänkta företeelser till överheten.

Rheen skrev flitigt. I hans texter möter vi ett samhälle där: **folketro och kristendom levde sida vid sida**, bote-kunniga kvinnor och samiska noaider väckte misstänksamhet. Djävulen uppfattades som högst verklig

Gefle Dagblad 1904-10-15

Häxprocesserna

Satans raseri - när häxprocesserna härjade i Gävle

På Fängelsemuseet finns en ny utställning kring häxprocesserna i Gävle på 1600-talet. Där spelar stadens kyrkoherde, Petrus Fontelius, en mycket viktig roll. Läs mer om historien här.

På Internationella kvinnodagen, den 8 mars, invigdes Fängelsemuseets nya fasta utställning – Satans raseri – när häxprocesserna härjade i Gävle.

I berättelsens absoluta fokus finns Petrus Fontelius, kyrkoherde i Gävle. Därför har museet och Gävle församling, i viljan att lyfta historien om häxorna, men också om kyrkoherdens kamp mot processerna. Hans fru dömdes till döden som Gävles farligaste häxa.

[Läs mer om detta i artikeln från Svenska kyrkan.](#)

Tony Rödin är fotografen av bilderna

KYRKOHERDENS RASANDE KAMP

Katarina Bure pekades ut som den farligaste häxan i Gävle. Flera barn sade att hon tagit dem till Blåkulla om nätterna, ibland flera gånger per natt.

Hon var gift med kyrkoherden i Gävle, Petrus Fontelius. Tack vare makens höga status i staden slapp hon sitta inlås här på slottshäktet med de andra anklagade. I början av mars 1675 rymde paret från staden. I sin frånvaro dömdes hon till döden.

För att få henne friad från domen och anklagelserna skrev hennes make hundratals brev till Hovrätten. Här redogör han för vad som egentligen hände i Gävle. Roten till anklagelserna var borgmästaren i staden, som blivit osams med kyrkoherden efter att han tilldelats en sämre plats i kyrkan. Det var i borgmästarens hushåll som det först började sägas att Katarina Bure var en häxa.

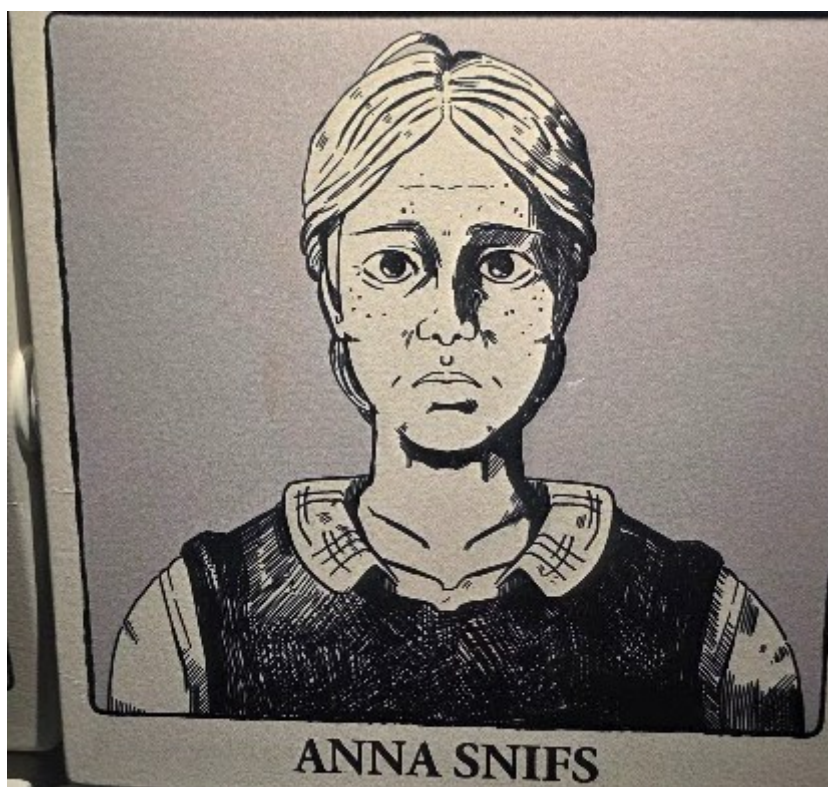
I breven berättas även om skvallret i Gävle, hur fattiga barn mutats med bröd och mjölpåsar för att ange kvinnor som häxor. En pojke hotades även med handklövar om han inte sade att han tagits till Blåkulla.

Fontelius bifogar även vittnesmål om tortyr och menar att kommissionens arbete inte gått rätt till. Hans kamp blev en bidragande del till att de svenska troldomsprocesserna fick sitt slut 1676.

"Ingen uthäga kan komma någon annan till last, så länge man icke är fullkomneligen förvisad, att densamme som beskyller en annan, hafver sagt sanningen om sig själv"

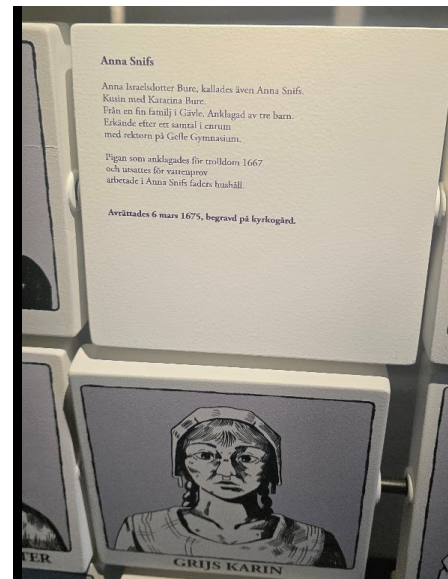
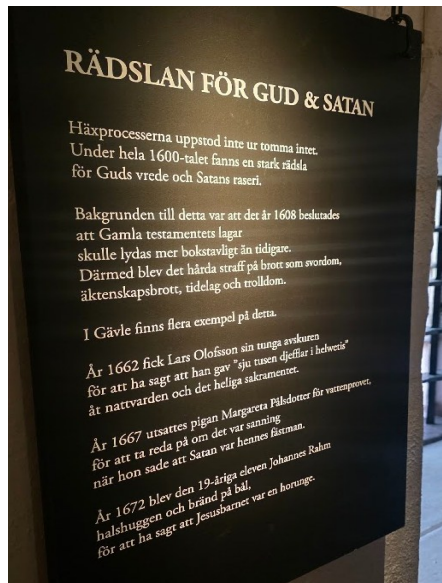
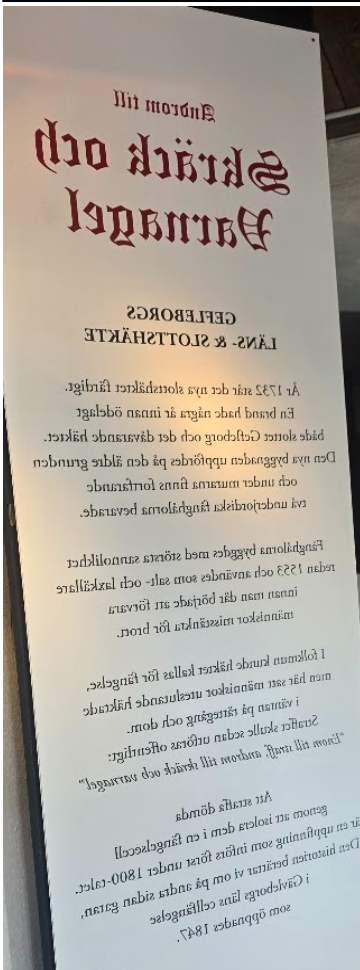
Skrivet vid frikännandet av Katarina Bure 18 nov 1676

(Anna var DIS-Mitt's styrelsemedlem, Tony Rödings mmfmffmff's m)

Häxprocesserna

Tony Rödin är fotografen av bilderna

Nedanstående artikel kommer från Wikipedia.

Anna Snifs, även kallad *Anna Peder Ericksson Snifs*, född *Anna Israelsdotter Bure*, död i Gävle 6 mars 1675, var en svensk kvinna som blev avrättad för trolldom under det stora oväsendet. Hon var en av de som åtalades under häxprocessen i Gävle. **Anna Snifs**, även kallad *Anna Peder Ericksson Snifs*, född *Anna Israelsdotter Bure*, död i Gävle 6 mars 1675, var en svensk kvinna som blev avrättad för trolldom under det stora oväsendet. Hon var en av de som åtalades under häxprocessen i Gävle. Anna Snifs nekade till anklagelserna "och låtsade gråta, men fällde ingen tår", vilket uppfattades som mistänkt av rätten, eftersom det sades att häxor inte kunde gråta. Hon förhöordes sedan av rådman Dunder, som var hennes släkting. Den 12 februari bekände hon inför rätten, samtidigt som hon sades gråta äkta tårar. Hon bekände att hon två år tidigare hade fått besök i sin säng av en ryttare klädd i röda kläder med guldspetsar, som givit henne tio gulddukater som tack för den gästning han haft hos henne; hon förtydligade att hon 14 dagar tidigare haft besök av en regementskrivare. Hon hade slängt bort dukaterna, och de hade sedan förvandlats till blod. Allt sedan dess sade hon sig ha plågats av onda drömmar om häxeri. Hon uppgav inför rätten att hon kände sig lättad efter sin bekännelse. Rätten gav henne tillstånd att i sin brors och sin släkting rådman Dunders sällskap att få gå hem, men förbjöds att falla i sömn, eftersom det kunde göra att hon än en gång hamnade i den ondes våld. Anna Snifs övertalades snart att bekänna samtliga anklagelser som barnen riktade mot henne. Hennes samarbetsvilja, bekännelse och ångerfullhet gjorde att rätten betraktade henne välvilligt. Hon dömdes 3 mars att till avrättning genom halshuggning, men som erkänsla för hennes frivilliga bekännelse och ånger, skulle hon inte brännas på bål efteråt, utan begravas på kyrkogården.

Blandat

Kyrkogårdskontakt

Jag började släktforska i liten skala i början av 2008 med en grundkurs och letande i arkiven på Genline på det lilla lokala biblioteket i den förort till Stockholm, där jag bodde. Ville först se om det var något jag ville fortsätta med. Och det ville jag.

Min pappa hade berättat att släktgården i Lohärad i Roslagen, där min farfar var född, hade gått i arv i flera generationer, så det blev startpunkten.

Första lördagen i maj 2008 for jag till byn, det var en vacker majdag, när jag stod och tittade ut över åkrar och ängar och tänkte att det var samma landskap, som mina förfäder hade skådat över, blev det nästan en religiös upplevelse. Jag varken såg eller träffade några människor, de flesta var nog på den lokala loppisen.

Efter ett par år med flytt till Jämtland besökte jag platsen igen i mitten av juni och gick runt på kyrkogården, läste på varje gravsten, kände igen några Jansson. Under den näst sista gravstenen låg min farfarsfar. På graven hade någon satt en liten bukett med ängsblommor i en vas, min gissning var att det var någon som bodde i närheten hade plockat. Det var helt folktomt och för att få kontakt, skrev jag en lapp med mitt namn och mitt släktskap med mannen i graven, lade det i en plastpåse, som jag satte fast under stenen.

På söndagen efter ringer en kvinna, som presenterar sig som min sysling. Hon berättar att de hade varit på högmässan, sett skräpet under stenen, en annan kvinnlig sysling i 90-årsåldern, hade galopperat tillbaka viftande med min papperslapp.

Jag hade dittills inte haft någon kontakt med min pappas släkt sen barndomen. Nu har vi, min bror och jag, träffat flera släktingar och syslingen, som ringde har jag kontakt med nästan varje vecka.

Min farfars far föddes 1833 och dog 1906, han var den enda överlevande av 6 syskon. Modern dvs farfars farmor till de 6 barnen dog 1839, medan hans farfars farfar dog 1879.

Sonja Hyttsten

FINNSAMS vinterkonferens i Gävle – mötesplats för skogsfinnsk forskning och gemenskap

Under helgen 13–15 februari samlades medlemmar och forskare inom FINNSAM för årets vinterkonferens i Gävle, som ägde rum på Länsmuséet i Gävle. Det blev tre givande dagar fyllda med kunskap, historia och nätverkande.

Temat för årets konferens var migration, ett ämne som belystes genom flera spännande och forskningsbaserade föredrag. Deltagarna fick dessutom ta del av intressanta presentationer om Gävles historia, kulturarv och det skogsfinnska inflytandet i regionen.

Birgitta Svedlund, DIS-MITT fick möjlighet att kort visa deltagarna hur man kan använda den nya versionen av DIS-BYT inom släktforskning om skogsfinnar. Genom konkreta exempel visades hur databasen hjälper forskare att spåra familjeband över gränser och generationer – och hur digitala verktyg idag öppnar nya vägar för att förstå de skogsfinnska bosättningarnas historiska utveckling.

Nytt museum i Norge lyfter det skogsfinnska kulturarvet

Ett uppskattat inslag under konferensen var rapporten från Norge om invigningen av det nya Skogsfinske Museet i Svullrya, Grue kommune i Hedmark. Museet, som invigdes hösten 2025, är nu den centrala kulturinstitutionen för skogsfinnsk historia och kultur. Det samlar verksamheten från flera tidigare museer i Finnskogen och erbjuder både permanenta och tillfälliga utställningar om skogsfinnarnas liv, språk, traditioner och betydelse för både norsk och svensk kulturhistoria.

En mötesplats med framåtblick

FINNSAMS vinterkonferens i Gävle blev inte bara en möjlighet att ta del av ny forskning och fördjupade historiska perspektiv, utan också en levande mötesplats för idéutbyte och inspiration.

"Det är alltid lika givande att mötas över gränserna och se hur våra gemensamma rötter väcker nytt intresse – särskilt när tekniken hjälper oss att se sambanden ännu tydligare," säger Birgitta Svedlund som var på plats under konferensen.

Med starkt engagemang, ny teknik och ett förnyat internationellt intresse för skogsfinnsk kultur ser framtiden ljus och händelserik ut för FINNSAM och dess medlemmar. Här kan vi i DIS-MITT också bidra!

Ingrid Belfrage

Bruksarkiven

Bruksarkiven - en sällan använd guldgruva

När man som släktforskare samlat in grundläggande fakta väcks ofta nyfikenheten: Hur levde de? Kan jag få veta mer? Boupppteckningar, kartor och fastigheter har många kläm på. Men hur många hittar till bruksarkiven?

Fler än man i förstone kan tro var beroende av bruken. De var ofta samhällen med ett stort mått av självförsörjning. Att de hade smeder vet alla, men merparten av de underlydande hade andra uppgifter, de var ladugårdspigor, stalldrängar, torpare, bokhållare och till och med trädgårdsmästare.

I Graningearkivet hittar vi Nils Johan Tjernström torpare i Filitjärn under Bollsta bruk i mitten av 1800-talet. Torparkontraktet berättar vad han var skyldig att göra för att få bo där. Han skulle köra fram 60 "stigar" kol till masugnen. Varje stig skulle rymma tolv tunnor kol. Han skulle lämna sågade brädor och björkved till bruket och tjäna bruket med dagsverken och hästhjälp.

Bokföring från brukshandeln finns också bevarad. Där har Nils Johan ett eget "konto". Man kan utläsa att han rökte och framåt vårkanten började köpa ut livsmedel som mjöl, det kan tyda på att torpets egen odling kunde föda familjen med gröt och potatis från höst till vår.

I Oslättfors bruksarkiv finns pigan Kajsa Lundqvist, hon gick med posten till och från bruket och fick skopengar eftersom de långa turerna med posten slet så hårt på skorna. Där finns också kolaren Johan Fredrik Thunberg som förutom att leverera kol skötte transporter åt bruket både av hö och döda som skulle forslas till kyrkogården.

Bruken ansvarade ofta service som i dag sköts av andra, handeln är ett exempel, men det kunde ha gemensam tvättstuga, sjukhus och annat. I Hofors hörde till exempel sjukstugan under tidigt 1900-tal till bruket. Där kan man hitta uppgifter om vilka som varit inlagda på sjukstugan och orsaken, ibland ett olycksfall.

Brukets redovisning var ofta mycket noggrann, man kan grots ner sig i detaljer som att brukshandeln i Oslättfors tillhandahöll mejram till ärtorna eller alla det sorters spik som smederna där tillverkade.

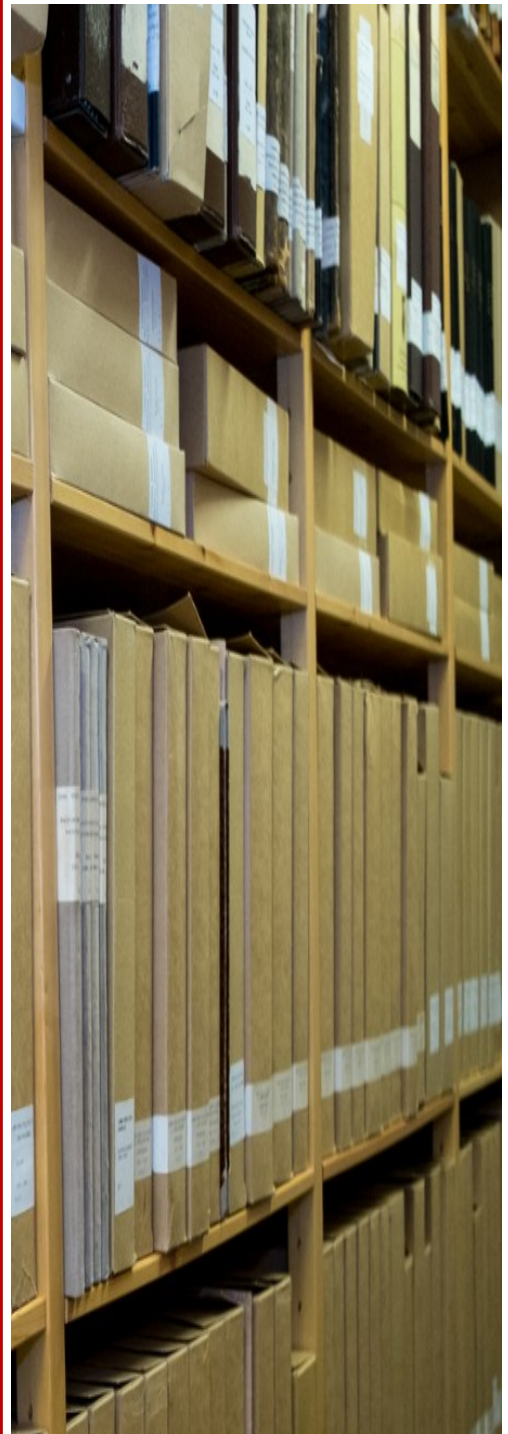
Det finns hundratals kanske tusentals arkiv från bruk runt om i landet, ibland kan det vara besvärligt att hitta dem. De är sällan digitaliserade och man måste vara beredd att bläddra sig fram. Med lite tur har föfadern en egen sida med namnet högst upp i avräkningsboken där arbetsuppgifter och ekonomi listas.

I NAD, nationella arkivdatabasen på Riksarkivets hemsida, kan man söka efter bruksarkiv även om inte alla redovisas där. De fysiska arkiven kan finnas hos Riksarkivet men också i kommun-, förenings- och företagsarkiv. Ibland finns arkivet på oväntad plats, anledningen är att bruk köpts upp av större aktörer och då kan arkivet ha följt med i köpet. Flera arkiv med rötter i Gävleborg finns till exempel i Arkivcentrum i Dalarna.

Men det är mödan värt att söka upp dem!

Här intill listar vi några bruksarkiv och var de kan finnas.

Ulla Ejemar

Bruksarkiven, forts

Arkiv Gävleborg	Sandviken kommunarkiv	Arkivcentrum Dalarna
LHammarby bruk	Edske masugn	Andersfors bruk
Hofors AB	Högbo bruk	Axmar bruk
Hofors bruk	Sandvikens jernverk	Gammelstilla bruk
Kratte Masugn		Gnarps masugn
Kungsfors bruk	Riksarkivet Härnösand	Gysinge bruk och stålverk
Montrose bruk	Annefors bruk	Hamrångeverken
Oslättfors bruk	Grönsinka bruk	Harnäs bruk
Robertsholms bruk	Hammarby bruk	Ljusne Järnverk
SKF Hofors	Hilleviks bruk	Ljusne masugn
Tjärnäs bruk	Hällbo masugn	Ljusne norra jernverk
Uhrfors bruk	Järdråås masugn	Ljusne södra jernverk
	Järdråås och Brattfors bruk	Maråkers bruk
Gävle kommunarkiv	Katrinebergs bruk	Strömsbruks bruk
Forsbacka bruk och jernverk	Kilafors bruk	Sunnerstaholms bruk
Mackmyra bruk	Långvinds bruk	Sunnäs bruk
Tolfors bruk	Ockelboverken	Tjärnäs bruk
	Svabensverks bruk	Tönnebro bruk
Holmen/Iggesund	Uhrfors bruk	Tönshammars bruk
Hedvigsfors bruk	Wij bruk	Vifors bruk
	Wij säteri och bruk	Voxna bruk
Riksarkivet Uppsala	Åbro bruk	Wiksjö bruk
Korsnäs AB	Åmots bruk	
Klosters bruksarkiv		
Stjernsunds bruk	Näringsliv i Norrland (Härnösand)	
Långshyttan	Graninge bruk	
Leufsta bruk	Bollsta bruk	
Tobo bruk	Sollefteå bruk	
Galtströms bruk	Utansjö bruk	
Forsmars bruk	Torpshammars bruk	
Österby bruk	Forsse bruk	
Iggesunds bruk		
Movikens masugn		
Strömbacka bruk		
Annedals bruk		

Listan är inte komplett. Observera att vissa arkiv kan finnas på flera olika

Blandat

Släktforsknings tips

I min forskning har jag haft stor nytta av

Söktjänsten <https://libris.kb.se/>

Här kan jag söka på ort, författare, tidskrift med mera.

I nedanstående exempel har jag sökt på orten Ljusnedal.

Sökning: ljusnedal

Resultat 1-10 av 30 [1] 2 3 ▶		
Sortering: relevans Gruppering: ingen Träffar per sida: 10		
1. ☐	<p>Ljusnedal : vänligt folk och få vid Ljusnans dansande strömmar under Anåfjällens taggiga massiv / sammanställd av Ljusnedals kyrkliga arbetsgrupp ; huvudredaktör och ansvarig utgivare: Patrik Wallmark</p> <p>1987. - 1. uppl.</p> <p> Bok</p>	8 bibliotek
2. ☐	<p>Järnankar, Frans, 1925- (författare)</p> <p>Gruvarbetare, torpare och bruksfolk / författare: Frans Järnankar.</p> <p>1987</p> <p> Bok</p>	11 bibliotek
3. ☐	<p>Jansson, E. Alfred, 1878-1970 (författare)</p> <p>Ljusnedals bruks krönika / E. Alfred Jansson.</p> <p>1958</p> <p> Bok</p>	14 bibliotek

I Frans Järnankares bok finns både historisk information om bygden, samt ett släktregister som varit till stor hjälp i min forskning om Ljusnedal. Böckerna går oftast att fjärrlåna.

Birgitta Svedlund

